

Column

Boekenwurm op vakantie

Marcel Dicke

Insecten en vakantie horen onlosmakelijk bij elkaar. Voor het tweede achtereenvolgende jaar bracht Rainbowpockets afgelopen juni een verzamelbundel uit met een insect beeldvullend op de voorkant. Voor de vakantieganger of de thuisblijver. Vorig jaar was de titel 'Was ik maar thuis gebleven; de afschuwelijkste reiservaringen' en was de omslag gereserveerd voor een huisvlieg. In het boek 'doen beroemde reisboekenschrijvers, romanciers en journalisten uit de doeken welke vreselijke ervaringen zij op reis hebben meegemaakt'. De lezer krijgt wat hij denkt: in dertien van de 46 verhalen figuren insecten prominent: wandluizen, trekmiere, kakkerlakken, muggen, cicaden, vuurmiere en nog veel meer. Vliegen zijn echter, ondanks de omslag, nauwelijks aanwezig in het boek. Dit jaar was de titel van de bundel 'Was ik maar nooit gegaan! Rampzalige expedities in de tropen' en vertellen zogenaamde 'tropologen' over hun werkzaamheden. Een oosterse kakkerlak op de omslag dient als trekker, maar wie denkt dat het weer gemier over insecten wordt heeft het mis. De wetenschappers hebben heel andere thema's die hun werk onaangenaam maken: slangen, leeuwen en vooral ... bureaucratie. De insecten die voorkomen blijven voornamelijk beperkt tot menselijke (!) kakkerlakken, neushoornkevers en trekmiere.

Dit boek had een plaatsje gekregen in de stapel met vakantieboeken die mijn vrouw en ik op vakantie meenamen. Het uitzoeken van de boeken is een van de belangrijkste voorbereidingen. Hoeveel boeken kunnen we aan, aan welke boeken zijn we toe en kunnen we onderweg elkaars boeken ook lezen? Geleedpotigen kwamen voor in alle boeken die ik gelezen heb. Van boeken als 'The botany of desire' of 'The structure of evolutionary theory' is dat misschien niet vreemd. Maar bij romans of verhalenbundels? Hier een selectie.

De roman 'Kosmopolieten' van Louise Fresco is een juweeltje. Zeer poëtisch geschreven met een rijke entomologische beeldspraak. Een beginnende brand die ontstaat door een omgevallen olielamp wordt bijvoorbeeld beschreven als 'een dans van vuurvliegjes', 'geritsel alsof een stel kakkerlakken op de vlucht wordt gejaagd' en 'een zwerm van duizend zoemende vliegen'. Daarnaast gebruikt de componist Bruno insectengeluiden als inspiratiebron voor zijn marginale muziek. Tweeklanken van krekels, gezoem van een hommelt en de geluidloze beweging van vuurvliegjes. Het gezoem van insecten klinkt hem als het 'vibrato van veertig contrabassen'. Wie overigens zelf door insectengeluiden geïntrigeerd wordt kan putten uit een rijke bron op <http://cmave.usda.ufl.edu/~rmankin/soundlibrary.html>. De titel van het boek van Louise Fresco slaat op de menselijke hoofdpersonen, maar ook de rijkgeschakeerde insectenbeelden vormen een verbinding met de titel.

'Geheel de uwe' van Connie Palmen gaat over de theatrale persoonlijkheid, de persoon die anderen nodig heeft als publiek, zichzelf niet bloot geeft maar zeer graag alomtegenwoordig wil zijn. Insecten zouden misschien aan deze beschrijving voldoen maar ze spelen in het boek geen hoofdrol. Wel figureren ze hier en daar. De hoofdpersoon wordt aangesproken met 'honingbijtte' door een bewonderaarster, de prostituee omschrijft haar leven als dat van een kakkerlak in het duister en een psychotische vrouw heeft een stapel boeken over de glimworm op de grond liggen.

De laatste twee boeken van Isabel Allende, 'De stad van de wilde goden' en 'Het rijk van de gouden draak', hebben helaas niet meer de poëtische stijl die ik van deze schrijfster gewend was. In het eerste boek dat zich in het Amazonegebied afspeelt figureren insecten rijkelijk, zeer concreet, hoewel weinig verrassend. Van insecten die de vacht van dieren bevolken tot trekmiere die hun route dwars door een dorp nemen en vuurmiere. De laatste niet alleen als lastposten maar ook als figuranten in de inwijdingsrite van indianen. Het tweede boek speelt in de Himalaya. Er komt geen insect in voor, maar wel wordt een bergbeklimmer omschreven als een teek die aan een gastheer hangt.

De entomologische inslag van Kees van Kooten beperkt zich vooral tot de keuze van zijn uitgever (De Bezige Bij). Noch vroeger ('Hedonia', 1984) noch nu ('Tijdelijk nieuw', 2003) komen er veel zespoters in zijn verhalen voor. Het blijft bij insecten op de voorruit van de auto ('Hedonia'), waarover overigens ooit een identificatiegids is verschenen ('That gunk on your car' door M.E. Hostetler, 1997) en het verhaal *Allemaal insecten* (in 'Tijdelijk nieuw'), over sekten waarin de titel dubbelzinnig gebruikt wordt.

De Britse auteur Charles Handy schrijft boeken over management en zijn laatste boek heet 'The elephant and the flea'. De vlo springt door het hele boek heen en zelfs op de kaft. Het boek beschrijft de sterk wisselende verhouding tussen onafhankelijke individuen (vlooiën) en grote organisaties (olifanten). Deze auteur bezingt de kwaliteiten van vlooiën. Met een meeslepemde schrijfstijl verhaalt Handy over de uitdagingen en problemen van het vlooiënbestaan waarin zelfs de ordenaam Siphonaptera genoemd wordt. Wie denkt dat managementboeken saai zijn moet zich eens wenden tot deze vlo. Of je het nu met hem eens bent of niet, het is vlooiënliteratuur van de bovenste plank.

Hoewel Scandinavië literair geassocieerd kan worden met de muggen uit 'Nooit meer slapen' van W.F. Hermans stonden de lange avonden voor mij garant voor langdurig leesplezier en literair-entomologische ontdekkingen.

Figuur 1. Marcel Dicke op een camping in Otta, Noorwegen. Foto: Alida Maandag.

Marcel Dicke on a camping in Otta, Norway.